

Sygn. akt VII U 1652/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2018 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Stachurska

Protokolant: protokolant sądowy Urszula Kalinowska

po rozpoznaniu w dniu 19 marca 2018 r. w Warszawie

sprawy H. B. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o doliczenie stażu pracy

na skutek odwołania H. B. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 24 listopada 2017 r. znak: (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zalicza H. B. (1) do stażu pracy okres praktycznej nauki zawodu w (...) Zakładach (...)

w W. od 10 września 1968 roku do 24 czerwca 1971 roku,

2. oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

W dniu 5 grudnia 2017r. **H. B. (1)** złożyła, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W., odwołanie od decyzji z dnia 24 listopada 2017r., znak: (...), w której odmówiono jej zaliczenia do stażu pracy okresu praktycznej nauki zawodu w (...) Zakładach (...) w W..

W uzasadnieniu odwołania H. B. (1) wskazała, że nie zgadza się ze skarżoną decyzją, gdyż uczęszczała do (...) w W., a praktyki odbyła w W. przy ul. (...). Nauka w szkole trwała trzy dni w tygodniu. Podobnie było z praktyką, którą również odbywała się przez trzy dni w tygodniu i była ona odpłatna. Ubezpieczona pobierała z tego tytułu wynagrodzenie - w pierwszym roku 150 zł miesięcznie, w drugim roku 320 zł miesięcznie, a w trzecim roku 520 zł miesięcznie. Odwołująca wskazała ponadto, że przedłożyła świadectwo ukończenia (...) gdzie znajduje się potwierdzenie ukończenia praktyk oraz książeczkę ubezpieczeniową, zawierającą datę rozpoczęcia praktyk w (...) Zakładach (...) w W. oraz pieczętki z miejsca zatrudnienia, potwierdzające, że była zatrudniona w (...) (odwołanie z dnia 5 grudnia 2017r., k. 2 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 13 grudnia 2017r. **Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.** wniósł o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Uzasadniając swe stanowisko w sprawie organ rentowy wskazał, że okres praktycznej nauki zawodu może być uwzględniony do stażu pracy, jeżeli młodociany pracownik odbywał praktyczną naukę zawodu w zakładzie pracy na podstawie umowy zawartej pomiędzy nim a zakładem pracy. W takim bowiem przypadku młodociany podlegał ubezpieczeniu społecznemu, a w związku z tym była za niego opłacana składka na ubezpieczenie społeczne. Nie ma natomiast podstaw do uwzględnienia do stażu pracy okresu praktyk zawodowych, które uczeń odbywał w zakładzie pracy w związku z umową zbiorczą, zawartą przez szkołę, ponieważ w tym czasie uczeń nie był objęty ubezpieczeniem. Dla organu rentowego kluczowe znaczenie ma więc przedłożenie dowodu na zawarcie stosownej umowy rodzącej stosunek pracy między zakładem pracy a osobą zainteresowaną, a więc udowodnienie, że w danym okresie istniał obowiązek ubezpieczenia społecznego osoby ubiegającej się o uwzględnienie okresu nauki zawodu.

Odnosząc się do dokumentacji przedstawionej przez ubezpieczoną organ rentowy wskazał, że nie ustalił dokładnego okresu zatrudnienia ubezpieczonej w charakterze młodocianego pracownika, wobec czego odmówił prawa do zaliczenia do stażu pracy okresu praktycznej nauki zawodu (odpowiedź na odwołanie z 13 grudnia 2017r., k. 3 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

H. B. (1) (nazwisko panieńskie K.), urodzona w dniu (...), w okresie od 1 września 1968r. do 23 czerwca 1971r. uczęszczała do Zasadniczej Szkoły Zawodowej nr (...) w W., do klasy o specjalności monter aparatury radiowo-telewizyjnej (świadcstwo ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej – nieoznaczona karta a.r. tom I; arkusz ocen, k. 27 a.s.). Od dnia 10 września 1968r. odbywała praktyki zawodowe w wymiarze 3 dni w tygodniu w (...) Zakładach (...) przy ul. (...), natomiast przez pozostałe 3 dni w tygodniu uczęszczała na zajęcia szkolne. Praktyki zawodowe trwały 6 godzin dziennie. Za wykonywaną pracę ubezpieczona otrzymywała wynagrodzenie w wysokości 150 zł w pierwszej klasie, 340 zł w drugiej klasie i 520 lub 540 zł w klasie trzeciej. Konkretny zakres obowiązków ubezpieczonej, realizowanych podczas praktyk, był każdorazowo wskazywany przez brygadzystkę, która również kontrolowała pracę młodocianych. Przez pierwszy rok ubezpieczona pracowała przy podzespołach, w drugim roku przy taśmie, a w trzecim w brygadzie napraw. W czasie odbywania praktyk nie korzystała z urlopu. Czas wolny od praktyk przypadał w okresie ferii (zeznania ubezpieczonej, k. 20-21 a.s., legitymacja ubezpieczeniowa - nieoznaczona karta a.r. tom I).

(...) Zakłady (...) w dniu 23 września 1969r. wydały ubezpieczonej legitymację ubezpieczeniową, w której na stronie 7 i 8 co pewien czas następowało potwierdzenie pieczętą i podpisem, opatrzonym datą, zatrudnienia w (...) Ostatni taki wpis odnoszący się do okresu praktycznej nauki zawodu został dokonany w dniu 24 czerwca 1971r. Z kolei jako początek okresu pracy w związku z nauką zawodu, na stronie 82 legitymacji ubezpieczeniowej wpisano dzień 10 września 1968r. (legitymacja ubezpieczeniowa - nieoznaczona karta a.r. tom I).

Po ukończeniu szkoły zawodowej, we wrześniu 1971r. ubezpieczona zaczęła pracę w (...) gdzie pracowała przez miesiąc. Następnie, w ramach wymiany młodzieży wyjechała do NRD, gdzie pracowała przez ponad 4 lata (zeznania ubezpieczonej, k. 20-21 a.s., dokumentacja kadrowo- płaćowa – akta osobowe).

W dniu 19 listopada 2017r. H. B. (1) złożyła wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia emerytalno-rentowego poprzez zaliczenie okresu praktyki zawodowej w (...) Zakładach (...) w okresie od września 1968r. do czerwca 1971r. (wniosek z 16 listopada 2017r., nieoznaczona karta a.r. tom I). Po rozpoznaniu wskazanego wniosku Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wydał w dniu 24 listopada 2017r. decyzję znak: (...), w której odmówił zaliczenia wnioskowanego przez ubezpieczoną okresu. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczona nie przedstawiła dowodów na zawarcie umowy rodzącej stosunek pracy pomiędzy zakładem pracy a ubezpieczoną, a więc nie udowodniła że w danym okresie istniał obowiązek ubezpieczenia społecznego (decyzja ZUS z 24 listopada 2017r., nieoznaczona karta a.r. tom I). H. B. (1) odwołała się od wskazanej decyzji (odwołanie z dnia 5 grudnia 2017r., k. 2 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dołączonych do akt sprawy i akt rentowych dowodów z dokumentów, jak również w oparciu o zeznania ubezpieczonej i dokumentację z jej akt osobowych. Zdaniem Sądu dokumenty (z jedynym wyjątkiem), w zakresie w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia, są wiarygodne, wzajemnie

się uzupełniają i tworzą spójny obraz okoliczności faktycznych. Dodatkowo nie były one kwestionowane przez strony sporu w zakresie ich autentyczności i zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, a zatem wynikające z nich okoliczności stanowiły element poczynionych ustaleń faktycznych.

Jedynym dokumentem, który Sąd Okręgowy ocenił jako niewiarygodny w odniesieniu do zapisów dotyczących spornego okresu, był kwestionariusz osobowy, wypełniony przez H. B. (1), który znajduje się w jej aktach osobowych z (...) W tym dokumencie ubezpieczona wskazała, że od 1969r. do 1975r. przebywała we F. w NRD. Powyższe zostało zaprzeczone przez treść dokumentu w postaci arkusza ocen sprawowania i postępów w nauce ubezpieczonej (arkusz ocen - k. 27 - 28 a.s.) oraz świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej, z których jednoznacznie wynika, iż w okresie od września 1968r. do czerwca 1971r. ubezpieczona uczęszczała do szkoły i nie opuszczała zajęć szkolnych, co wyklucza możliwość przebywania przez nią w tym czasie w NRD.

Zeznania H. B. (1), z uwagi na fakt, że były zgodne z dokumentami (z pominięciem kwestionariusza osobowego) Sąd ocenił jako wiarygodne. Zdaniem Sądu, z uwagi na fakt, że ubezpieczona prezentowała okres nauki w szkole i praktycznej nauki zawodu w sposób spójny, zgodnie z tym co wynika z innych dowodów, nie było podstaw, aby jej zeznania zakwestionować.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie H. B. (1) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 24 listopada 2017r., znak: (...), było zasadne i skutkowało jej zmianą.

Spór w rozpatrywanej sprawie koncentrował się wokół możliwości doliczenia do ogólnego stażu pracy H. B. (1) okresu odbywania praktyk zawodowych w (...) Zakładach (...) w W. od dnia 1 września 1968r. do dnia 24 czerwca 1971r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych rozpoznając wniosek ubezpieczonej, nie uwzględnił wskazanego okresu wskazując, że uwzględnienie go bezwzględnie wymaga wykazania przez ubezpieczoną, że praktyki te odbywały się na podstawie zawartej pomiędzy ubezpieczoną a zakładem pracy indywidualnej umowy o praktyczne nauczanie zawodu. W ocenie organu rentowego, przedłożone przez ubezpieczoną dokumenty nie mogły prowadzić do uznania, że powyższa okoliczność w jej przypadku zachodziła.

Wobec odmiennych stanowisk stron odnośnie w/w kwestii, prowadzone postępowanie zmierzało do ustalenia, czy H. B. (1) była zatrudniona w celu nauki zawodu jako pracownik młodociany czy też odbywała praktykę zawodową w ramach przedmiotu praktycznego ujętego w programie nauki szkolnej. Powyższą kwestię należy rozpatrywać przy uwzględnieniu treści art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2017r. poz. 1383), zgodnie z którym za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991r. okresy zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975r.

W spornym okresie, kiedy H. B. (1) odbywała praktyczną naukę zawodu i uczęszczała do zasadniczej szkoły zawodowej, obowiązywała ustawa z dnia 2 lipca 1958r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. z 1958 roku, Nr 45, poz. 226 ze zm.). W art. 3 ust. 1 tej ustawy przyjęto, że młodociani mogli być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu:

- 1) nauki zawodu,
- 2) przyuczenia do określonej pracy,
- 3) odbycia wstępnego stażu pracy.

Z kolei zgodnie z art. 9 ust. 1 w/w ustawy zakład pracy, przyjmując młodocianego na naukę zawodu, w celu przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy, był obowiązany zawrzeć z nim na piśmie umowę określającą

zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub wstępnego stażu pracy oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego.

Z analizy wskazanych przepisów wynika, że okresem składkowym w rozumieniu przepisu art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej jest okres zatrudnienia wykonywanego na podstawie indywidualnej umowy między zakładem pracy a szkolącym się młodocianym. Wynika to z tego, że jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 kwietnia 2009 roku (II UK 334/08), młodociany odbywający naukę zawodu w ramach umowy zawartej z zakładem pracy na podstawie przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1958 roku o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226), posiadał status pracownika w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym oraz ubezpieczeniu społecznym. Od takiej formy zatrudnienia, jak wskazana, należy jednak odróżnić praktyczną naukę zawodu, która mogła być prowadzona również w innej formie, a mianowicie na podstawie umowy zawieranej między szkołą a zakładem pracy. Przy czym w takim wypadku uczniowie wykonujący prace w ramach praktyki nie byli pracownikami tych zakładów pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 1996r., II URN 2/96) Z tego względu, dla wykazania, że dany okres może być uwzględniony jako składkowy, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 3 cyt. ustawy emerytalnej, konieczne jest ustalenie, czy nauka zawodu była pobierana przez młodocianego przy jego równoczesnym zatrudnieniu, czy też jako przedmiot praktyczny w programie nauki szkolnej – innymi słowy, czy nauczający zawodu był pracodawcą, czy też nauczycielem młodocianego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 18 marca 2009r. III AUa 1213/08).

W najnowszym orzecznictwie, wbrew dotychczas dominującym poglądom, wskazuje się, że zakwalifikowanie pracy młodocianego jako okresu składkowego w myśl art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej nie wymaga bezwzględnego dostarczenia dokumentacji potwierdzającej fakt zatrudnienia przez zakład pracy w celu przyuczenia do zawodu na podstawie indywidualnej umowy o pracę. Takie stanowisko zostało wyrażone m.in. w wyrokach Sądów Apelacyjnych: w Katowicach z dnia 28 marca 2013r. (III AUa 1362/12), w Gdańsku z dnia 23 stycznia 2015r. (III AUa 1176/14), czy w Poznaniu z dnia 15 grudnia 2015r. (III AUa 1919/14). Również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 czerwca 2016r. (I UK 256/15) podkreślił, że czym innym jest forma czynności prawnej, zmierzająca do zmaterializowania zawarcia umowy o pracę, a czym innym skuteczność zobowiązania w świetle prawa ubezpieczeń społecznych. O ile bowiem pierwsza kwestia ma wyłącznie wymiar dowodowy, o tyle druga stanowi punkt wyjścia do określenia sytuacji prawnej ubezpieczonego, co oznacza, że nieprzedstawienie przez ubezpieczonego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy w celu nauki zawodu samoistnie nie przesądza o jej nieistnieniu, lecz może co najwyżej stanowić argument przemawiający za uznaniem, że strony nie realizowały określonej więzi prawnej. Oznacza to, że w przypadku rozstrzygnięcia o możliwości zaliczenia okresu nauki zawodu jako okresu składkowego w myśl prezentowanego wyżej przepisu ustawy emerytalnej, decydujące jest ustalenie, czy wnioskodawca faktycznie wykonywał zatrudnienie na warunkach określonych

w ustawie z dnia 2 lipca 1958r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpatrywanej sprawy Sąd Okręgowy uznał za możliwe zakwalifikowanie spornego okresu odbywania przez H. B. (1) praktycznej nauki zawodu jako okresu składkowego. Z poczynionych w trakcie postępowania ustaleń wynika, że ubezpieczona w czasie nauki w Zasadniczej Szkole Zawodowej nr (...) w W. była zobowiązana do odbycia praktyk zawodowych w celu ukończenia szkoły. Zasadnicza szkoła zawodowa, do której ubezpieczona uczęszczała, nie była szkołą przyzakładową i nie zawierała ogólnych umów ani porozumień, na podstawie których jej uczniowie uczestniczyliby w zajęciach praktycznych. Organizacja praktyk zawodowych w całości spoczywała na uczniach. Z przesłuchania ubezpieczonej oraz z załączonych do akt sprawy dokumentów wynika, że ubezpieczona obowiązek odbycia praktyk zawodowych zrealizowała poprzez zatrudnienie w (...) Zakładach (...) w W., gdzie począwszy od pierwszej klasy, tj. od 10 września 1968r., wykonywała pracę jako uczennica na podstawie umowy o praktyczne nauczanie zawodu. Co prawda, nie przedstawiła takiego dokumentu, wskazując, że nie jest w stanie go uzyskać, jednakże ze zgromadzonych w sprawie dowodów można wywieść, że stosunek prawny łączący ubezpieczoną z wyżej wymienionym zakładem pracy charakterem odpowiadał relacjom określonym w art. 3 ust. 1

nieobowiązującej już ustawy z dnia 2 lipca 1958r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy.

Okoliczności, że ubezpieczona nie dysponuje umową podpisaną z (...) Zakładami (...) w W. czy też świadectwem pracy, a także to, że takich dokumentów nie ma w szkole ani w Archiwum (...) Stowarzyszenia (...) (co wynika z pisemnego oświadczenia tego podmiotu), nie przesądzają o tym, że w rzeczywistości takie dokumenty nie zostały sporządzone. Z uwagi na upływ czasu i różne zdarzenia losowe oraz brak świadomości ubezpieczonej co do wagi wydanych jej dokumentów, mogły one zaginąć. Ta okoliczność – o ile utrudnia dowodzenie – nie stanowi jednak o braku możliwości ustalenia, że ubezpieczona odbywała praktyczną naukę zawodu w takich warunkach, które pozwalają na uznanie tego okresu jako składkowego.

Istotne w sprawie było także to w jakich warunkach H. B. (1) odbywała praktyczną naukę zawodu. Ubezpieczona wskazała, że za świadczoną pracę było wypłacane wynagrodzenie. Ponadto, jak wynika z zeznań ubezpieczonej w czasie praktyk uczennice korzystały z opieki medycznej, musiały więc być ubezpieczone. Dodatkowo, w trakcie praktycznej nauki zawodu ubezpieczona była kierowana do różnych prac w (...) Zakładach (...), o czym decydowała brygadzistka, dodatkowo sprawując stałą kontrolę nad pracą wykonywaną przez ubezpieczoną. Zdaniem Sądu był to zatem stosunek pracownik młodociany – pracodawca, a nie tylko praktyczna nauka odbywana jako jeden z przedmiotów w ramach programu nauki szkolnej. Ponadto, wiek ubezpieczonej w spornym okresie, w świetle cytowanej ustawy, czynił ją osobą młodocianą, z którą umowa o praktyczną naukę zawodu mogła być zawarta.

Dowodem koronnym potwierdzającym poczynione przez Sąd ustalenia są wpisy w legitymacji ubezpieczeniowej wydanej przez (...) H. B. (1). Organ rentowy odnosząc się do tego dokumentu wskazał na brak daty końcowej zatrudnienia, Sąd stwierdził jednak, że ustalenia organu w zakresie wpisów w legitymacji nie były precyzyjne. Organ rentowy powołał się jedynie na zapisy na stronach 82 – 83, gdzie istotnie wskazano początek zatrudnienia – 10 września 1968r. Na stronach 7 – 8 legitymacji widnieją jednak także inne adnotacje ze spornego okresu, czego organ rentowy bądź nie zauważył, bądź pominął. Sąd analizując wskazane strony legitymacji, które zawierają zaświadczenia zakładu pracy o zatrudnieniu pracownika stwierdził, że (...) Zakłady (...) w czasie nauki ubezpieczonej w szkole pięciokrotnie – 23 września 1969r., 17 lutego 1970r., 5 października 1970r., 4 lutego 1971r. i 24 czerwca 1971r. – pieczęcią i podpisem wraz z datą potwierdziły zatrudnienie H. B. (1) w charakterze pracownika. W takiej sytuacji choć wpis na stronie 82 – 83 nie zawiera daty końcowej, to na podstawie omówionych wcześniejszych adnotacji w legitymacji oraz w oparciu o inne dowody można było przyjąć z całą stanowczością, że H. B. (1) odbywała praktyczną naukę zawodu warunkach, jakie określały omówione przepisy i miało to miejsce od 10 września 1968r. do 24 czerwca 1971r.

H. B. (1) podczas zeznań na rozprawie w dniu 1 lutego 2018r. wskazała, że domaga się doliczenia do stażu okresu od 1 września 1968r. Sąd jednak nie znalazł podstaw do przyjęcia ww. daty jako początku praktycznej nauki zawodu. W dniu 1 września 1968r. ubezpieczona rozpoczęła naukę w szkole, nie ma jednak żadnego potwierdzenia, aby już w tym dniu stała się pracownikiem młodocianym w (...) Z legitymacji ubezpieczeniowej wynika, że nastąpiło to od 10 września 1968r. i trwało na pewno do 24 czerwca 1971r. Wobec tego Sąd uznał, że okres praktycznej nauki zawodu H. B. (1) w (...) Zakładach (...) w W. w ww. okresie należy zakwalifikować jako okres składkowy w myśl art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej, a w konsekwencji okres ten winien być zostać przez organ rentowy zaliczony do ogólnego stażu pracy, jakim ubezpieczona się legitymuje. Na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. odwołanie podlegało zatem uwzględnieniu poprzez zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 24 listopada 2017r. w sposób oznaczony w sentencji wyroku, a w pozostałym zakresie w odniesieniu do okresu od 1 do 9 września 1968r. nastąpiło oddalenie odwołania na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c.

ZARZĄDZENIE

(...)